

*В. В. Самойлович*

## ВПЛИВ ДЕЯКИХ ЧИННИКІВ НА ОПОРЯДЖЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ

Як свідчить архітектурно-будівельна практика, естетичність інтер'єру, його функціональні, експлуатаційні та інші властивості значною мірою визначаються матеріалами, що використовуються для опорядження його поверхонь. Вибір опоряджувальних матеріалів у кожному конкретному випадку підвладний практичному і художньому змісту інтер'єра і у більшості випадків є суто індивідуальним, найчастіше інтуїтивним і емоційним. Але, враховуючи досить широку номенклатуру і асортимент сучасних опоряджувальних матеріалів, що зростають з кожним роком, керуватися лише інтуїцією та емоціями при виборі опорядження вже недостатньо.

Науковці і проєктанти в різні часи приділяли значну увагу питанню раціонального застосування опоряджувальних матеріалів в інтер'єрі. Досить навести навчальні посібники Степанова М. М., Кропотова В. М. та Мажури М. В. [1,2], монографії Лисенко Л. М., Малініна В. І., Савйовського В. В. і Болотських О. М. [3, 4, 5], методичні вказівки та рекомендації [6, 7, 8].

Всі науково-практичні роботи, що присвячені цьому питанню, можна поділити на дві основні групи. До одної з них входять роботи, що розкривають архітектурно-художні властивості окремих матеріалів в опорядженні інтер'єра, до другої — роботи, що присвячені теоретичним основам архітектурної поліхромії і містять рекомендації щодо практичного використання кольору в архітектурі інтер'єра.

Аналіз наведених літературних джерел дозволяє зробити висновок, що існуючі наукові та практичні розробки націлені на розв'язання лише окремих задач і не вирішують поставленої проблеми в цілому. Необхідно розробити таку методику вибору опорядження інтер'єра, яка б узагальнювала різні досягнення у цій галузі.

Ціль даної публікації — визначення основних чинників, які необхідно враховувати при виборі опорядження інтер'єра як одного з етапів розробки вищевказаної методики.

Функціональне призначення приміщення є одним з головних чинників, що впливають на вибір опоряджувальних матеріалів. Але простого розподілу приміщень за функцією (на житлові чи нежитлові, з вологими процесами чи без них, з інтенсивним рухом людей чи з перебуванням людини у спокійному оточенні) в наш час бурливого розвитку промисловості будівельних матеріалів вже недостатньо. Врахування функціонального призначення приміщень при виборі опорядження поверхонь повинно базуватися на моделюванні майбутніх процесів життєдіяльності. Так, наприклад, процеси життєдіяльності у приміщенні, що призначене для використання під офіс, в якому працює кілька фахівців, виглядають так: прихід на роботу, зняття верхнього одягу, багаточасова праця за столом, незначне переміщення по офісу, можливе приймання їжі під час перерви, вологе прибирання підлоги та місць праці після роботи.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що, наприклад, по-

криття підлоги в такому офісі повинно бути перш за все теплим. Як показали медичні дослідження [9], у людини, що працює за столом і довгий час знаходиться у стані спокою, відбувається зниження температури шкіри стопи внаслідок зменшення рівня кровопостачання тканин. Це викликає дискомфортні почуття, а при подальшому зниженні температури — різні захворювання. Таке явище характерне для матеріалів з низькими теплотехнічними показниками. До них відносять безосновні лінолеуми, безшовні наливні покриття, штучну або натуральну плитку, тощо. Тому у офісному приміщенні можна використовувати лише лінолеуми на теплозвукоізоляційній основі, покриття підлог на основі деревини, килимові покриття, плитки з корку, тощо.

Експлуатаційні властивості перелічених видів покриття здатні, до того ж, витримувати вологе прибирання з використанням миючих засобів.

Характер трудового процесу (тривала малорухлива праця) в розглядаємому нами офісному приміщенні впливає також і на вибір матеріалів для опорядження стін (які повинні забезпечувати оптимальний мікроклімат приміщення). Як свідчать дослідження [10], різниця між температурою повітря та температурою внутрішніх поверхонь огорожуючих конструкцій не повинна перевищувати 2°C. Відхилення від цього показника може призвести до переохолодження працюючих. Як свідчать натурні спостереження і вимірювання, у деяких випадках температура внутрішньої поверхні стін знижувалася до 6°C, а температура застакання — до 3°C. Навіть на відстані 1, 1-1,5 м від стіни лікарі відзначали охолодження школярів, що тривалий час займалися у класному приміщенні з вищенаведеною температурою поверхні стіни [11].

Одним із найефективніших засобів покращення мікроклімату приміщень офісного типу є застосування збірного опорядження. Воно передбачає використання декоративних панелей повної заводської готовності або ж листових матеріалів — гіпсокартонних листів, деревностружкових плит і таке інше. Облицювальні панелі та листи закріплюють до металевого або дерев'яного каркасу. Прошарок, що утворюється між поверхнею стін та облицювальним матеріалом, заповнюють теплоізоляційними плитами або матами.

Цілком зрозуміло, що такі види внутрішнього опорядження, безумовно, сприяють підвищенню температури внутрішньої поверхні стін до нормативних показників.

Наведені вище рекомендації придатні також і для вибору опорядження для інших нежитлових приміщень з подібними процесами життєдіяльності. До них можна віднести кабінети, приймальні пункти, кімнати для занять, бібліотечні приміщення, аудиторії, тощо. Але, якщо в приміщенні працює значна кількість людей або проводяться заняття з викладачем, виникає додаткова необхідність влаштування звукопоглинаючої стелі. Адже комфортні умови таких приміщень визначаються також і акустичним режимом, який характеризується якістю сприйняття звуку. Однією з найважливіших характеристик архітектурної акустики є час реверберації. Найбільший час реверберації спостерігають у великих приміщеннях, що мають поверхні огорожуючих конструкцій з низьким коефіцієнтом звукопоглинання.

Для виправлення акустичних дефектів та досягнення потрібного часу реверберації використовуються звукопоглинальні матеріали, які є складовою багатьох типів матеріалів для підвісних стель [12].

Користуючись методикою, наведеною вище, можна розробити рекомендації щодо вибору матеріалів для опорядження інших видів приміщень: кафе, ресторанів, санаторіїв та будинків відпочинку, тощо.

Функціональне призначення приміщень має значний вплив також і на вибір кольору та фактури опоряджувальних матеріалів. Так, наприклад, з гігієнічної точки зору, при виборі матеріалів для опорядження стін лікарень, шкіл, їдалень тощо, слід враховувати, що на темних поверхнях менш помітне забруднення, на сірих поверхнях пилу не видно, а на шорстких і пористих поверхнях збирається особливо багато пилу. Тому в приміщеннях, до яких ставляться особливі вимоги щодо чистоти, поверхні мають бути світлими та гладенькими. В таких приміщеннях не слід застосовувати збірні методи опорядження, які утворюють на поверхні видимі стики-щілини. Такі стіни важко прибирати кожного дня по кілька разів, а в щілинах навіть після дезінфекції можуть залишатися мікроби та бактерії.

Загальновідомі також і дослідження психологів щодо впливу кольору на душевний стан людини. Емоційне сприйняття кольору визначається його безпосереднім фізіологічним впливом, яке збуджує або пригнічує, а також асоціаціями, які він викликає. Всі кольори поділяють на активні (що збуджують, прискорюють процеси життєдіяльності) та пасивні, що викликають протилежні реакції. До перших належать червоні та оранжеві кольори, до других — сині та фіолетові. Виходячи з цього, колір у приміщеннях може сприяти чи зашкоджувати функціональним процесам.

Все вищевикладене має відношення перш за все до пофарбованих поверхонь. Існуючі нормативні документи та рекомендації розраховані саме на вибір кольорів, що створюють за допомогою пігментів та наповнювачів. Більшість опоряджувальних матеріалів мають м'які за відтінками кольори, різноманітну фактуру та текстуру. Навіть ті опоряджувальні матеріали, які мають один і той же колір, часто відрізняються між собою. Ламінат, що імітує жовту деревину, відрізняється від жовтого килима, лінолеума, штукатурки, тощо.

Але, якщо керуватися рекомендаціями, неможливо використати кількісні показники кольорів при виборі матеріалів, загальні тенденції впливу їх на стан людини слід враховувати. Так, наприклад, жовто-зелені, зелені, зелено-блакитні та блакитні кольори діють на людину заспокійливо, тому матеріали відповідного кольору рекомендуються для використання у приміщеннях, що призначені для відпочинку, тихих занять, навчання, тощо. Червоні, жовтогарячі та жовті кольори характеризуються як збуджуючі. Тому матеріали даних кольорів доцільно застосовувати у приміщеннях з короткочасним перебуванням людей, що займаються активним відпочинком [5].

Вплив кольору на психіку людини при застосуванні того чи іншого матеріалу можна підсилити або знизити шляхом вибору необхідної фактури і текстури його поверхні. При блискучій фактурі, що віддзеркалює багатокольорове середовище інтер'єра і створює полиски, колір найчастіше буває неоднорідним за своїм тоном, а в місцях полисків зовсім втрачає насиченість та різко змінює світлоту.

Присутність в інтер'єрі великих кольорових поверхонь або численних предметів з блискучою фактурою (наприклад, стін, що облицьовані полірованим мармуром чи гранітом, паркетна підлога з лаковим покриттям, поліровані меблі, тощо) надають йому жвавості і гостроту, ошатність, різноманітність, ілюзорно розши-

рюють простір. В той же час таке рішення інтер'єра зорво деформує кольорові поверхні, спотворює кольори і їх співвідношення, створює неспокій. Такий прийом не слід застосовувати при опорядженні приміщень, що потребують за своїм функціональним призначенням рівномірного освітлення та суворості характеру інтер'єра. У таких випадках більш придатні поверхні з матовою фактурою. Поверхні, що дифузно розсіюють світло, більш комфортні, створюють сприятливе зорове середовище, викликають враження просторового визначення. До того ж, матова фактура, що освітлена рівномірно, виражає власні властивості кольорів і їх співвідношень, дійсний характер кольорових площин і пластику об'ємів. Це, насамперед, облицювання стін декоративними штукатурками, натуральним туфом або вапняком-черепашником; покриття підлоги — рулонними килимовими матеріалами або штучними плитами з матовою чи шорсткою поверхнею; влаштування підвісної стелі з використанням звукопоглинальних плит на основі мінеральних волокон, тощо.

При виборі матеріалів для опорядження інтер'єра необхідно врахувати ще одну властивість матеріалів — здатність викликати складні відчуття, що виникають під час сприйняття дерева, каміння, металу, тощо. З ними пов'язані такі відчуття, як тепло і холод, вага і міцність, жорсткість і м'якість. Важливою властивістю матеріалів в інтер'єрі є можливість чіткого уявлення даних якостей.

Так, наприклад, існують матеріали, що викликають відчуття теплоти. До них відносять дерево, природний туф, матеріали з корку, тощо. До “холодних” матеріалів, в свою чергу, відносять природний граніт, метал, багато виробів з полімерних матеріалів. Такі уявлення про матеріали є віддзеркаленням їх фактичної сутності, яка міститься в таких характеристиках, як вага, теплоємність, теплопровідність, тощо. Ці відчуття базуються на багатовіковому людському досвіді і уявах, що склалися. Так, використання деревини для опорядження приміщень надає людині зорову теплоту і м'якість. І, навпаки, натуральний камінь, метал, бетон з необробленою поверхнею, тощо, сприяє створенню в інтер'єрі атмосфери прохолоди і жорсткості.

При виборі опорядження інтер'єра необхідно враховувати також вплив матеріалів на такі найважливіші для архітектурної виразності властивості, як величина (розміри) і геометрична характеристика приміщення. Відомо, що більшість людей сприймає фактурні, важкі за масою, теплі та інтенсивні за кольором поверхні як відступаючі, що ілюзорно зменшують відстань до них, тоді як гладенькі, легкі за масою, холодні та малонасичені за кольором поверхні сприймаються як відступаючі, що ілюзорно збільшують відстань.

Зорове корегування розмірів архітектурної форми відбувається також під впливом вертикальних та горизонтальних ліній, які утворюються під час оздоблення різними матеріалами. Це, насамперед, шви при облицюванні плитками чи плитами, стики декоративних панелей і рейок, борозенки рельєфної поверхні декоративної штукатурки, тощо. Так, наприклад, розширення вертикальних швів та завужування горизонтальних під час облицювання плитними матеріалами сприяє зоровому подовженню площини, а розширення горизонтальних та завуження вертикальних — зменшенню висоти площини. Таке саме враження створюють вертикальні та горизонтальні борозенки оштукатуреної поверхні, видимі стики облицювання алюмінієвими рейками, тощо.

В інтер'єрі для сприйняття простору великого значення набуває місце розставування домінуючого кольору: зверху або знизу, на горизонтальних чи вертикальних площинах і т. і. [5]. Так, наприклад, виступаючий колір підлоги на тлі відступаючих кольорів стін і стелі сприяє справжньому сприйманню форми, створює відчуття розширення і легкості простору. Домінуючий колір на стелі, в свою чергу, викликає, як відомо, відчуття зменшення висоти приміщення і т. і. Нерівномірна світлота поверхні форми також впливає на оцінку її геометричної характеристики: наприклад, плоска поверхня може сприйматися увігнутою або опуклою.

Застосуванням контрастного співвідношення матеріалів і засобів опорядження суміжних поверхонь можливо унаочнювати особливості геометричного вигляду стін, підлоги і стелі, які обумовлюються характером інтер'єра. Активно підкреслити геометричний вигляд площин можливо також і за допомогою інтенсивного контура, що повторює абрис поверхні: полімерними, дерев'яними або металевими профільними розкладками, плінтусом, бордюром, тощо.

За допомогою опорядження можна корегувати і емоційне сприйняття та комфортність умов невелико орієнтованих приміщень. Темна шорстка поверхня килимового покриття гасить надлишок світла в приміщенні, що орієнтоване на південні сторони світу, а гладенькі шпалери світлих та теплих тонів змінять емоційне сприйняття темної кімнати, орієнтованої на північ. Як свідчать спеціальні дослідження, збільшення коефіцієнта відбиття підлоги від 10% до 30%, поверхні стелі — від 10% до 40%, стін — від 50% до 60% дозволяє підвищити освітленість приміщення на 12 %, а яскравість поля зору — на 77% [6].

Встановлено, що світло, проникаючи в приміщення, кілька разів відбивається від поверхонь, утворюючи первинні, вторинні та інші відбиття, причому на освітленість приміщення найбільше впливає величина первинного відбиття. Добираючи матеріали для опорядження приміщень слід враховувати, що чим ближче він буде по кольору до природного світла, тим сильніше відбиватиметься світло від стін і тим світліше буде у цьому приміщенні.

Роблячи вибір матеріалів за естетичними вимогами, перш за все треба керуватися об'єктивними показниками якості. Очевидно, що якість сучасного будівництва визначається зрештою якістю виконання окремих вузлів та деталей, відточеністю та чистотою геометричних форм, тощо. Тому застосування матеріалів та виробів, що не відповідають вимогам якості естетичних властивостей, не повинно мати місця.

Сюди слід віднести також ще одну властивість сучасних опоряджувальних матеріалів — відповідність зовнішнього вигляду їх властивостям. Тут важливо відрізнити імітацію від підробки. Покриття підлоги у вигляді рулонного матеріалу, що імітує зовнішній вигляд мармуру, а не його твердість; оздоблення плівковим матеріалом поверхні стіни, що імітує цінні породи деревини зі зморшками; мармурові облицювальні плити з оббитими кромками, які розкривають підробку з гіпсу, тощо. Треба враховувати, що в разі, коли можливо перевірити справжність матеріалу обмацуванням, простукуванням, дряпанням та ін., матеріали-імітатори викликають негативне відношення. Їх краще застосовувати там, де вони досяжні тільки погляду, а в тих місцях, де матеріал може стикатися з людиною, краще використовувати натуральні матеріали або відверті замітники.

В результаті проведеної роботи були визначені основні чинники, що вплива-

ють на вибір опорядження інтер'єра. Вони мають стати основою для подальшої розробки методики, яка базується на співставленні архітектурно-експлуатаційних характеристик опоряджувальних матеріалів з вимогами до опорядження поверхонь огорожуючих конструкцій приміщень, різних за призначенням та іншими особливостями, що обумовлені означеними вище чинниками.

Саме розробкою кількісних і якісних показників архітектурно-експлуатаційних вимог має бути продовжена дана робота.

### ЛІТЕРАТУРА:

1. Степанов Н. Н. Цвет в интерьере. — К.:Вища школа, 1985.
2. Кропотов В. Н., Машура Н. В. Отделочные материалы в интерьере. — К.: Вища школа, 1981.
3. Лисенко Л. М. Дерево в архитектуре. — М.: Стройиздат, 1984.
4. Калинин В. Н. Облицовка поверхностей природным камнем. — М.: Высшая школа, 1974.
5. Савйовский В. В., Болотских О. Н. Ремонт и реконструкция гражданских зданий. — К.: Ватерпас, 2000.
6. Ванникова Е. М., Кричевский М. Е., Черкасов Г. Н. Цветовое решение интерьеров производственных зданий. — М.: Стройиздат, 1966.
7. Рекомендации по проектированию цветовой отделки интерьеров общественных зданий. — М.: Стройиздат, 1984.
8. Методичні вказівки по вивченню курсу "Архітектурне матеріалознавство". — К.: КІБІ, 1993.
9. Гиндолян А. Г., Михайлова Н. С., Филиппов Н. П. О методе определения контактных теплопотерь ног // Гигиена и санитария. — 1974. — №6.
10. Заривайська Х. А. Гігієна повітряного середовища жител. — К.: Здоров'я, 1969.
11. Кореневская Е. И., Рогачевская Л. Г. Гигиенические вопросы строительства школьных зданий. — М.: Медицина, 1974.
12. Ковригин С. Д., Крышев С. И. Архитектурно-строительная акустика. — М.: Высшая школа, 1986.